

ریاست جمهوری
سازمان برنامه و بودجه کشور
مرکز آمار ایران

جایگاه ایران در تولید و صادرات زعفران

گردآورندگان: زیبا منصوری - محبوبه بزرگزاد

گروه آمارهای اقتصاد کشاورزی - دفتر کشاورزی

مقدمه

برخی شواهد باستان شناسی حاکی از وجود رنگ دانه های از زعفران در بقایای پنج هزار ساله مناطقی است که امروزه کشور عراق نام دارد. در قرن دهم قبل میلاد، پارسیان گونه زعفران ایرانی *crocus hausknechtii* را کشت کرده اند. منشأ زعفران، کشورهای ایران و هند هستند، فنیقی ها این گیاه را از ایران و کشمیر به یونان و روم برده اند. زعفران هزار سال پس از میلاد توسط عرب ها و مورها به اسپانیا برده شد. [۴]

۸ گونه وحشی زعفران از جمله گونه *c. haussknechtii* در ایران شناسایی شده که گونه ای شبیه به زعفران زراعی است و عقیده بر آن است که زعفران زراعی از این گونه مشتق شده است که می تواند تایید دیگری بر منشأ زعفران در ایران باشد. منابع علمی داخلی نیز با استناد به اسناد تاریخی تعلق زعفران به ایران را اثبات و رویشگاه اولیه زعفران را دامنه های زاگرس به ویژه الوند ذکر کرده اند. این ادویه گرانبها در صنایع دارویی، غذایی، آشامیدنی، آرایشی و بهداشتی کاربرد دارد. [۱]

زعفران از کلمه لاتین "*safranum*" گرفته شده است که به فرانسوی "*Safran*" نام داشت. برخی معتقداند زعفران، معرب واژه فارسی (زرپران) به معنای "دارای گل های زرد" می باشد.

مشخصات گیاهی

زعفران، گیاهی علفی و دائمی از تیره زنبقیان است. این گیاه در نقاطی که دارای زمستان های معتدل و تابستان های گرم و خشک است به خوبی رشد می کند. نسبت به خشکی مقاوم، و دوره رشد آن بین ماه های اردیبهشت و مهر است. شرایط ویژه رویشی این گیاه موجب توسعه کشت آن در مناطق کم آب شده و زمینه اشتغال بخشی از جمعیت این مناطق را فراهم کرده است. [۶]

خواص و کاربردهای زعفران

دارویی: زعفران به عنوان یک آنتی اکسیدان قوی عمل می کند و می تواند به کاهش التهابات کمک کند. مهم ترین ترکیبات موجود در زعفران شامل ترکیبات زرد رنگ (مشتقات کروستین) است که در آب محلول اند، مقدار کروستین وقتی زعفران در حالت غنچه چیده شود بیشتر است. ترکیبات دیگر شامل پیکروکروستین (مقوی معده) و مواد معطر است. زعفران از چندین دهه قبل در طب سنتی چینی برای اثرات خلط آور، تقویت کننده جنسی و ضد اسپاسم استفاده می شد. [۷]

غذایی و آشامیدن: زعفران به عنوان یک طعم‌دهنده و رنگ‌دهنده طبیعی در غذاها و دسرها استفاده می‌شود. در تهیه نوشیدنی‌های سنتی مانند چای زعفرانی و قهوه زعفرانی کاربرد دارد. زعفران به عنوان یک عنصر اصلی در غذاهای مختلف استفاده می‌شود.

آرایشی و بهداشتی: زعفران به عنوان یک ماده طبیعی در محصولات آرایشی و بهداشتی مانند کرم‌ها و ماسک‌های صورت استفاده می‌شود.

تولید زعفران در ایران

زعفران یکی از گران‌ترین ادویه جات در سراسر جهان است. ایران به دلیل حجم زیاد تولید زعفران، به عنوان بزرگ‌ترین کشور تولید کننده این گیاه شناخته می‌شود. اراضی خشک و نیمه‌خشک در استان‌های مانند خراسان رضوی، کرمان و ایلام شرایط کشاورزی-اقلیمی ایده‌آلی برای رشد گل‌های زعفران *Crocus sativus* ایجاد کرده است. زمستان‌های خنک و به دنبال آن بهارهای گرم، آفتابی و خشک باعث می‌شود که محصول زعفران در فصل پاییز برداشت شود. بالا بودن کیفیت پیاز زعفران، زهکشی مناسب، بافت خاک در تولید زعفران در ایران نقش مهمی دارد. [۴]

استان خراسان رضوی پیش‌تاز تولید و تجارت زعفران در ایران است. بر اساس سرشماری کشاورزی سال ۱۴۰۳ ۷۵ درصد سطح کاشت زعفران با بیش از ۴۴ هزار هکتار در این استان قرار دارد. شهرستان زاوه در خراسان رضوی، پایتخت زعفران جهان محسوب می‌شود. (جدول ۱)

زعفران علاوه بر استان‌های خراسان رضوی، خراسان شمالی و خراسان جنوبی در اکثر نقاط ایران کشت می‌شود. [۲]

بر اساس نتایج سرشماری کشاورزی ۱۴۰۳ سطح زیر کشت زعفران در کل کشور کاهش یافته که می‌تواند ناشی از خشکسالی و تغییرات اقلیمی، تغییر کاربری اراضی، افزایش هزینه های تولید باشد. (جدول ۱)

جدول ۱- سطح کاشت زعفران در ایران (هکتار)

سال	۱۳۹۶-۱۳۹۷	۱۳۹۹-۱۴۰۰	۱۴۰۲-۱۴۰۳
کل کشور	۴۷۳۸۲	۷۹۶۳۶	۵۹۷۰۱
خراسان رضوی	۳۸۹۵۹	۶۶۳۳۰	۴۴۵۴۸
خراسان جنوبی	۵۲۹۴	۶۹۵۸	۶۸۲۱
سایر	۳۱۲۹	۶۲۴۷	۸۳۳۱

منبع: [۱] و [۲]

کشورهای تولید کننده زعفران

ایران

ایران به دلیل داشتن اراضی وسیع و اقلیم خشک و نیمه خشک، بزرگ ترین تولیدکننده این محصول در جهان محسوب می شود. حدود ۹۰ درصد از تولید جهانی در اختیار ایران است. [۹] در سال ۱۴۰۰، سطح کاشت زعفران در ایران ۷۹۶۳۶ هکتار با تولید ۲۸۱ تن با بهره وری ۳/۵ کیلوگرم در هکتار بوده است و برآورد آن در سال ۱۴۰۱ به ۳۲۸ تن رسیده است. [۳]

هند

هند دومین کشور تولید کننده زعفران است. ارتفاع و آب و هوای مساعد در کشمیر، آن را برای برداشت زعفران طعم دار که بو و طعم عالی دارد، مناسب کرده است. این کشور، با فاصله زیادی پس از ایران حرکت می کند. با توجه به اینکه ایالت جامو و کشمیر در این کشور ۹۰ درصد تولید هند را بر عهده دارند، زعفران این کشور به زعفران کشمیری یا زعفران لاچا معروف است. در جامو و کشمیر در سال ۲۰۲۲ حدود ۱۸ تن زعفران کشت شده است.

یونان

یونان با تولید حدود ۳ تن زعفران در سال ۲۰۲۲، سومین تولید کننده جهانی زعفران است. این کشور زعفران را در مناطق کوزانی و ورمیو کشت می کند، که به دلیل تولید ادویه های محبوب شهرت دارند. ولی زعفران در سنت آشپزی کشور حرف اول را نمی زند و حجم زیادی از محصول به ایتالیا و اسپانیا صادر می شود.

مراکش

مراکش نیز در عرصه تولید زعفران سهمی قابل توجه دارد. بخش اعظم زعفران تولیدی مراکش از منطقه Taliouine در جنوب کشور به دست می آید، جایی که آب و هوای مناسب و خاک حاصلخیز، شرایط ایده آلی برای پرورش این طلای سرخ فراهم کرده اند. مراکش با تولید ۲/۵ تن در جایگاه چهارمین تولید کننده زعفران در سال ۲۰۲۲ است.

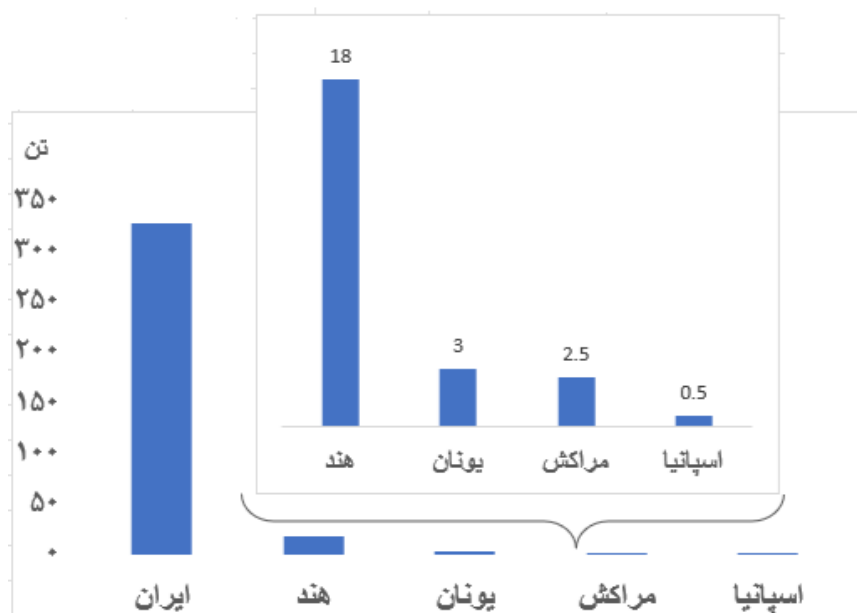
اسپانیا

اسپانیا قبل از سال ۲۰۲۲ در بین ۵ کشور برتر تولید کننده زعفران، در رتبه سوم قرار داشت. بیشتر زعفران اسپانیا در منطقه لمانچا می روید. با این حال، زعفرانی که در اسپانیا می روید طعم و عطر ملایم تری دارد. در سال های اخیر کشاورزان منطقه کاستیل و لمانچا به عنوان تولید کنندگان اصلی زعفران در اسپانیا به دلیل دمای بالا و بارندگی کم تنها در ۱۴۰ هکتار به کشت طلای سرخ می پردازند. کل تولید این کشور در سال ۲۰۲۲ حدود ۴۵۰ کیلوگرم است، که اسپانیا را در رتبه پنجم قرار داده است. تقریباً تمام زعفران در یک کمر بند از اسپانیا در غرب تا هند در شرق می روید. [۱۱]

جدول ۲- کشورهای تولید کننده زعفران در سال ۲۰۲۲

اسپانیا	مراکش	یونان	هند	ایران	
۰/۵	۲/۵	۳	۱۸	۳۲۸	مقدار تولید (تن)

منبع : statista.com

نمودار ۱- کشورهای تولید کننده زعفران سال ۲۰۲۲

صادرات بخش کشاورزی

در میان محصولات کشاورزی، زعفران که به عنوان طلای سرخ شناخته می‌شود، به عنوان با ارزش‌ترین محصول کشاورزی و دارویی جهان، جایگاه ویژه‌ای در صادرات محصولات کشاورزی ایران دارد. ایران که به خاطر زعفران باکیفیت خود مشهور است، بیشتر محصول خود را صادر می‌کند که در کاربردهای متنوع آشپزی و دارویی در سراسر جهان استفاده می‌شود. [۵]

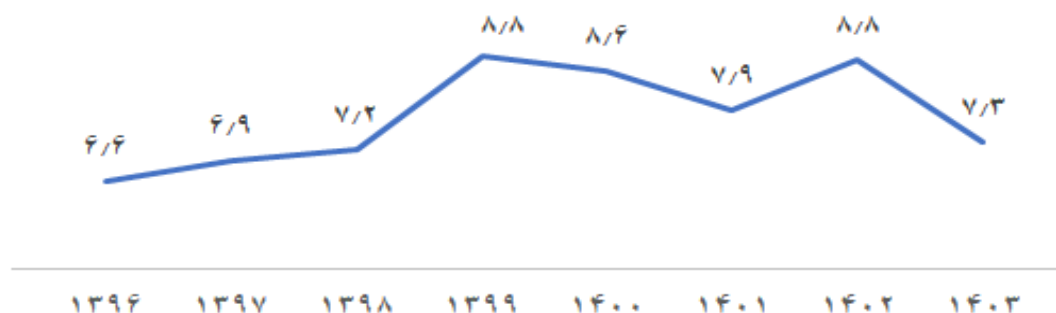
زعفران ایران تقریباً کلیه بازارهای جهانی را به طور مستقیم و غیرمستقیم در بردارد. متأسفانه بخش قابل ملاحظه‌ای از زعفران ایران به طور غیرمستقیم توسط برخی کشورهای اروپایی و منطقه به صورت حجمی و فله‌ای از ایران خریداری شده و در این کشورها تحت نام‌های دیگری بسته بندی و با قیمت بالا به بازارهای جهانی عرضه می‌شود. [۱]

یکی از راه‌های کاهش وابستگی اقتصاد ایران به صادرات نفت خام این است که فرصت‌های موجود در صادرات بخش کشاورزی شناسایی و به این فرصت‌ها جنبه عملیاتی داده شود. بررسی تجارت محصولات کشاورزی نشان می‌دهد مقدار صادرات محصولات کشاورزی و صنایع غذایی از ۶/۶ میلیون تن در سال ۱۳۹۶ به ۷/۳ میلیون تن در سال ۱۴۰۳ افزایش یافته در حالی که ارزش صادرات محصولات کشاورزی و صنایع غذایی از

۶ میلیون و ۵۸۷ هزار دلار در سال ۱۳۹۶ به حدود ۵ میلیون ۷۴۶ هزار دلار در سال ۱۴۰۳ کاهش یافته است. (نمودار ۲ و ۳)

به عبارتی هر واحد محصول کشاورزی و صنایع غذایی در سال ۱۳۹۶ به ارزش ۱ دلار در کیلوگرم صادر می‌شد. این عدد در سال ۱۴۰۳ به ۰٫۷۹ دلار در کیلوگرم تنزل پیدا کرد. مقایسه نرخ رشد سالانه مقدار و ارزش صادرات نیز بیانگر کاهش ارزش واحد محصولات صادراتی بخش کشاورزی است. [۸]

بررسی مقاصد صادراتی نشان می‌دهد طی سال‌های ۱۳۹۶ تا ۱۴۰۲ بیشترین صادرات به ۱۵ کشور همسایه انجام شد. سهم عراق و افغانستان از صادرات محصولات کشاورزی در سال ۱۳۹۹ به ۷۷ درصد رسید. عراق با ۳۴ درصد مقصد نخست صادرات محصولات کشاورزی و صنایع غذایی در سال ۱۴۰۲ بوده است. محدود بودن مقاصد صادراتی و عدم تنوع بازارهای صادراتی یکی از عواملی است، که باعث افت قیمت محصولات صادراتی ایران می‌شود. [۸]

نمودار ۲- مقدار صادرات بخش کشاورزی و صنایع غذایی (میلیون تن)

نمودار ۳- ارزش صادرات بخش کشاورزی و صنایع غذایی (میلیون دلار)

سهم صادرات کشاورزی و صنایع غذایی از صادرات غیر نفتی

ارزش صادرات بخش کشاورزی و صنایع غذایی در نمودار ۳ نشان می‌دهد، از سال ۱۳۹۶ این روند کاهشی بوده است و از سال ۱۳۹۷ همواره زیر ۶/۵ میلیارد دلار قرار دارد. در سال ۱۴۰۲ وزن صادرات محصولات بخش کشاورزی افزایش داشته که منجر به ارزآوری ۱۳ درصدی (نمودار ۴) در حوزه صادرات محصولات کشاورزی و صنایع غذایی شده است. آمارهای سال ۱۴۰۲ نشان می‌دهد بخش کشاورزی در تمامی زیر بخش‌های محصولات زراعی و باغی، محصولات دامی لبنی و شیلات نسبت به سال قبل آن از نظر وزن صادراتی افزایش داشته است (نمودار ۲).

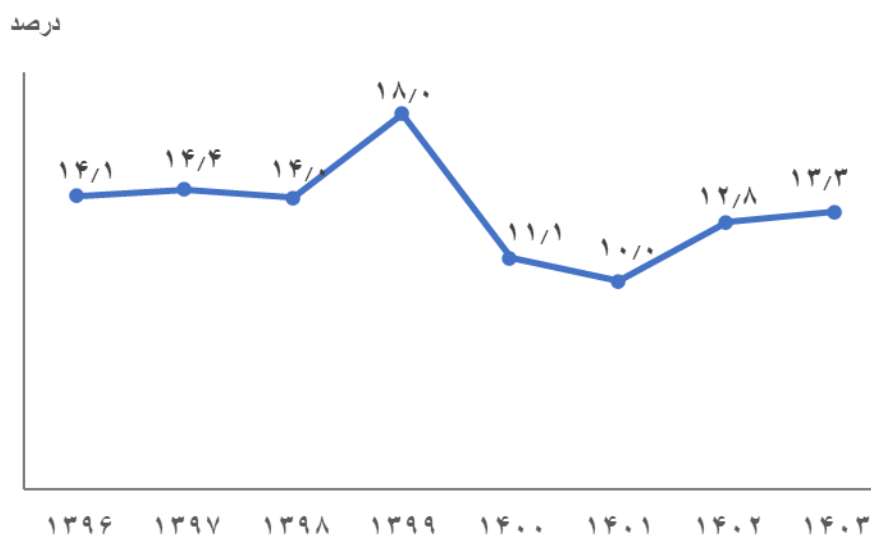
مقصد صادراتی، بیش از ۵۰ درصد محصولات کشاورزی و غذایی کشور در سال ۱۴۰۲ کشورهای عراق، امارت و روسیه بودند. [۸]

صادرات غیر نفتی از نظر وزنی از ۸۷ میلیون و ۷۰۵ هزار تن در سال ۱۳۹۸ به ۷۶ میلیون و ۵۴۳ هزار تن در سال ۱۳۹۹ و از نظر ارزشی از ۴۱ میلیون و ۴۲۴ هزار دلار در سال ۱۳۹۸ به ۳۴ میلیون و ۸۶۱ هزار دلار در سال ۱۳۹۹ کاهش پیدا کرد. در حالیکه صادرات بخش کشاورزی و صنایع غذایی در سال ۱۳۹۹ نسبت به سال ۱۳۹۸ از نظر وزنی ۲۳ درصد و از نظر ارزشی ۶ درصد رشد داشت. (جدول ۴ و ۳)

در سال ۱۳۹۹ سهم ارزش صادرات بخش کشاورزی و صنایع غذایی نسبت به صادرات غیر نفتی به ۱۸ درصد رسید (نمودار ۴).

از سال ۱۳۹۹ تا ۱۴۰۳ روند صادرات غیر نفتی افزایشی بوده است، ولی ارزش سهم صادرات بخش کشاورزی در روند کاهشی را نشان می‌دهد (نمودار ۴).

روند کاهشی سهم صادرات محصولات کشاورزی از صادرات غیر نفتی در سال‌های اخیر لزوم توجه بیشتر به حوزه صادرات محصولات کشاورزی را به عنوان یک بخش ارز آور و پایدار نشان می‌دهد. [۸]

نمودار ۴- سهم ارزش صادرات کشاورزی و صنایع غذایی از صادرات غیر نفتی

جدول ۳- صادرات کالاهای غیر نفتی و محصولات کشاورزی و صنایع غذایی طی سال‌های ۱۳۹۶-۱۴۰۳

سال	۱۳۹۶	۱۳۹۷	۱۳۹۸	۱۳۹۹	۱۴۰۰	۱۴۰۱	۱۴۰۲	۱۴۰۳
صادرات کشاورزی و صنایع غذایی (هزار تن)	۶۵۸۳	۶۹۴۵	۷۱۵۱	۸۸۲۷	۸۵۵۶	۷۸۵۸	۸۷۶۷	۷۲۸۰
صادرات غیر نفتی (هزار تن)	۱۳۲۸۸۰	۱۱۷۹۶۶	۸۷۷۰۵	۷۶۵۴۳	۱۲۲۴۰۳	۱۲۴۲۴۱	۱۳۶۴۰۶	۱۱۶۴۸۰

منبع: irica.gov.ir

جدول ۴- ارزش صادرات کالاهای غیر نفتی و محصولات کشاورزی و صنایع غذایی طی سال‌های ۱۴۰۳-۱۳۹۶

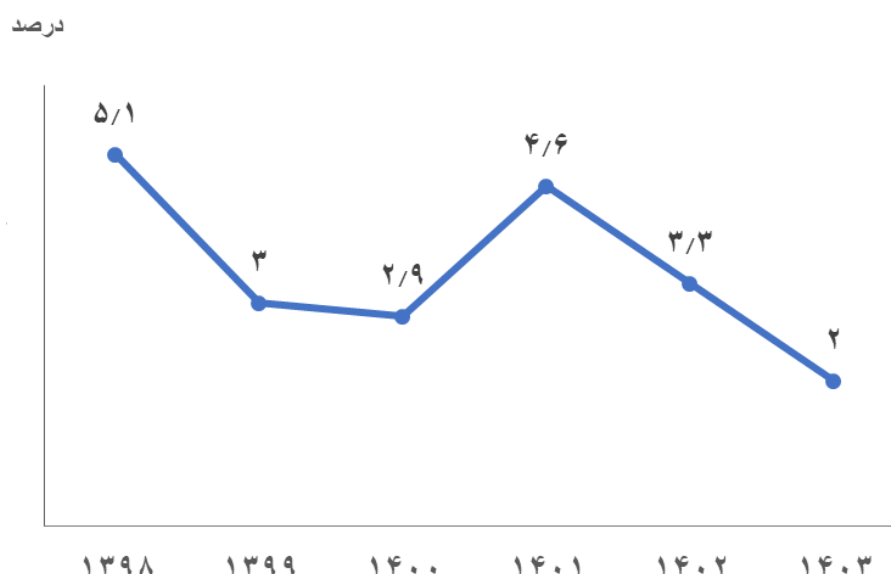
سال	۱۳۹۶	۱۳۹۷	۱۳۹۸	۱۳۹۹	۱۴۰۰	۱۴۰۱	۱۴۰۲	۱۴۰۳
صادرات کشاورزی و صنایع غذایی (میلیون دلار)	۶۵۸۷	۶۴۱۸	۵۸۶۳	۶۲۳۹	۵۳۷۰	۵۳۲۳	۶۴۱۳	۵۷۴۶
صادرات غیر نفتی (میلیون دلار)	۴۶۸۲۷	۴۴۶۴۹	۴۱۴۲۴	۳۴۸۶۱	۴۸۴۴۰	۵۴۱۳۹	۵۰۰۷۸	۴۳۱۴۰

منبع: irica.gov.ir

سهم ارزش صادرات زعفران از بخش کشاورزی

نمودار ۵ سهم ارزش صادرات زعفران را در سبد صادراتی محصولات کشاورزی در سال‌های ۱۳۹۸ الی ۱۴۰۳ نشان می‌دهد، از سال ۱۳۹۹ سهم صادرات زعفران از صادرات بخش کشاورزی همواره زیر ۵ درصد بوده است. سال ۱۴۰۱ به دلیل افزایش قیمت زعفران و کاهش ارزش صادرات کشاورزی، سهم زعفران به ۴/۶ درصد رسید.

در سال ۱۳۹۹، ۳۲۵ تن زعفران به ۴۷ کشور دنیا صادر شد (نمودار ۵). در سال ۱۴۰۳ صادرات زعفران به ۱۳۲ تن کاهش یافت. روند کاهشی صادرات زعفران ضرورت و توجه هر چه بیشتر به مولفه‌های اثر گذار بر تقویت صادرات این محصول که دارای ارزش افزوده بالا و افزایش تقاضای جهانی است را نشان می‌دهد. [۸]

نمودار ۵- سهم صادرات زعفران از صادرات بخش کشاورزی

جدول ۵- ارزش صادرات زعفران و بخش کشاورزی طی سال‌های ۱۴۰۳-۱۳۹۶

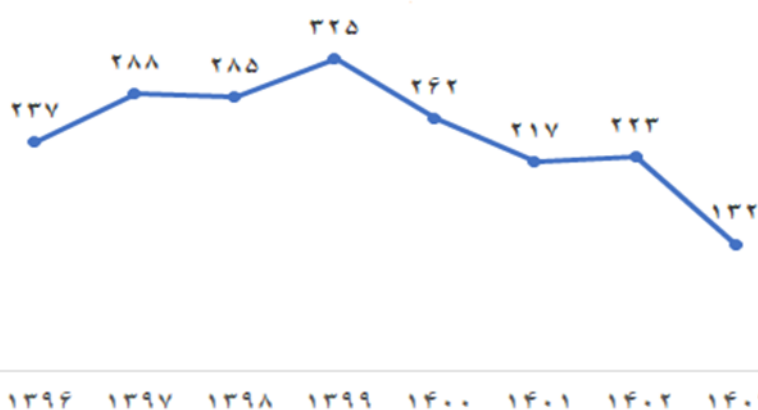
سال	۱۳۹۶	۱۳۹۷	۱۳۹۸	۱۳۹۹	۱۴۰۰	۱۴۰۱	۱۴۰۲	۱۴۰۳
صادرات زعفران (میلیون دلار)	۳۲۵	۳۵۳	۲۹۷	۱۹۰	۱۵۴	۲۴۷	۲۱۲	۱۱۴
صادرات کشاورزی و صنایع غذایی (میلیون دلار)	۶۵۸۷	۶۴۱۸	۵۸۶۳	۶۲۳۹	۵۳۷۰	۵۳۲۳	۶۴۱۳	۵۷۴۶

منبع: irica.gov.ir

جدول ۶- آمار مقایسه ای صادرات زعفران و بخش کشاورزی طی سال‌های ۱۴۰۳-۱۳۹۶

سال	۱۳۹۶	۱۳۹۷	۱۳۹۸	۱۳۹۹	۱۴۰۰	۱۴۰۱	۱۴۰۲	۱۴۰۳
صادرات زعفران (تن)	۲۳۷	۲۸۸	۲۸۵	۳۲۵	۲۶۲	۲۱۷	۲۲۳	۱۳۲
صادرات کشاورزی و صنایع غذایی (هزار تن)	۶۵۸۳	۶۹۴۵	۷۱۵۱	۸۸۲۷	۸۵۵۶	۷۸۵۸	۸۷۶۷	۷۲۸۰

منبع: irica.gov.ir

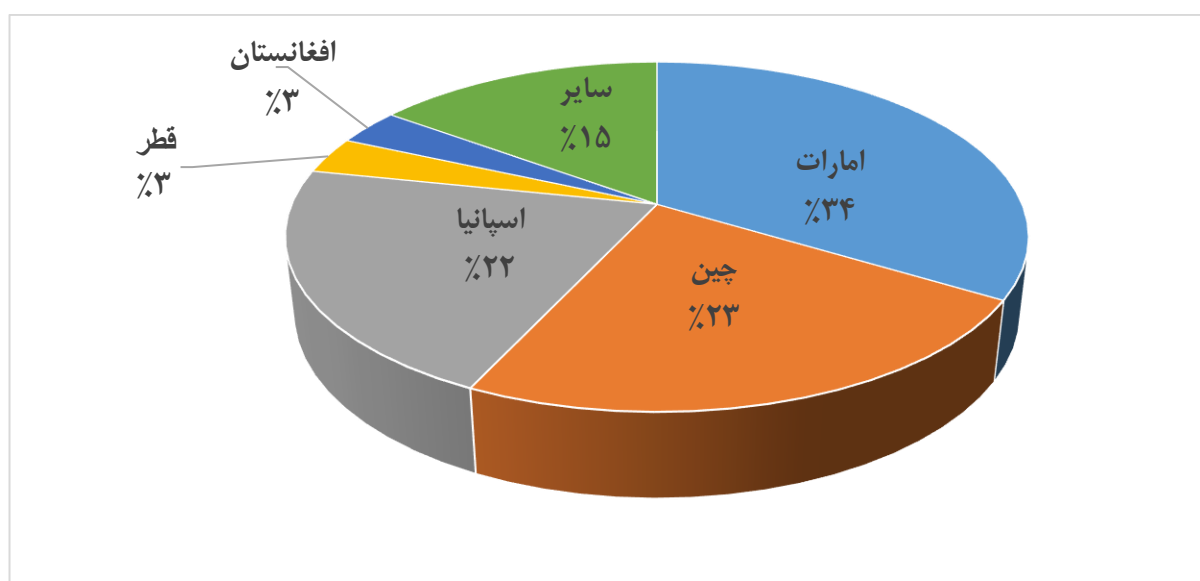

نمودار ۶- مقدار صادرات زعفران (تن)

مقایسه ایران و سایر کشورها در صادرات و واردات زعفران

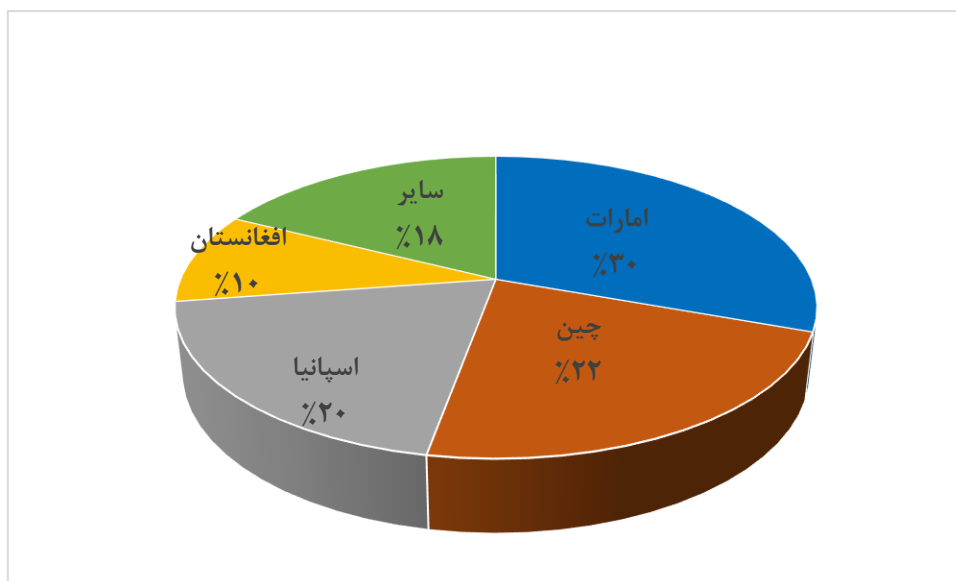
صادرات زعفران یکی از مهمترین منابع درآمد ارزی کشور است. ایران بزرگترین صادر کننده زعفران در دنیا است که با فاصله بسیار زیاد از کشورهای دیگر در تولید و صادرات زعفران قرار دارد (نمودار ۹). زعفران، به عنوان یکی از اصلی ترین محصولات صادراتی ایران، به دو شکل فله و بسته بندی به صورت گرم و مطلق به بازار عرضه می شود.

در سال ۲۰۲۲ بیشترین مقصد صادراتی زعفران ایران، کشور امارات با ۷۳ تن و سهم ۳۳ درصد، چین با ۵۱ تن و سهم ۲۳ درصد، اسپانیا با ۴۶ تن و سهم ۲۲ درصد، قطر و افغانستان هر کدام با ۷ تن با سهم ۳ درصد بوده است. در این سال ۲۱۷ تن زعفران به کشورهای مختلف جهان صادر شد که ۲۴۷ میلیون دلار ارز آوری برای کشور داشت. [۹]

نمودار ۷- بیشترین مقاصد صادراتی زعفران ۲۰۲۲

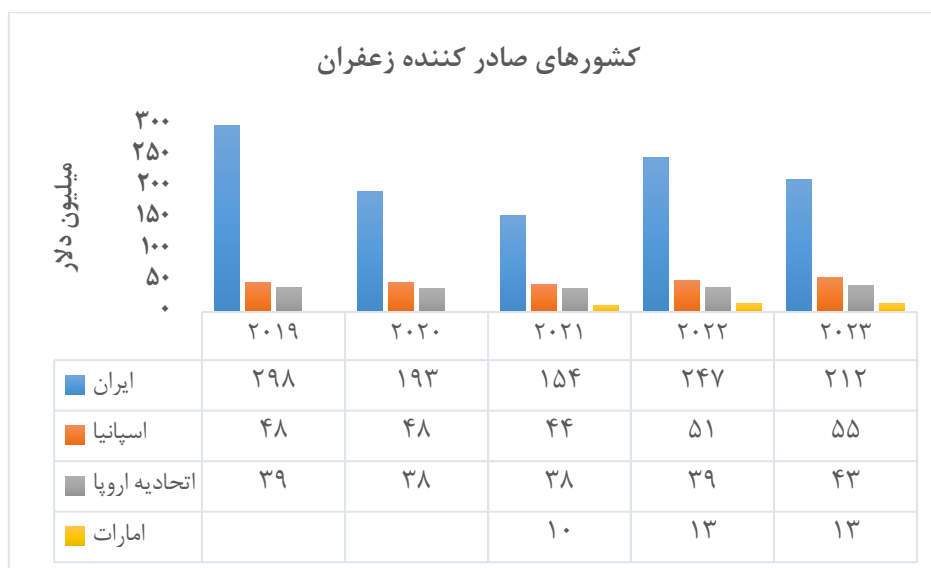
در سال ۲۰۲۳ بیشترین مقاصد صادراتی زعفران ایران، امارات با ۶۸ تن با سهم ۳۰ درصد، چین با ۵۰ تن معادل ۲۲ درصد، اسپانیا با ۴۴ تن معادل ۲۰ درصد و افغانستان با ۲۲ تن معادل ۱۰ درصد بوده است. در این سال ۲۲۳ تن زعفران به کشورهای مختلف صادر شد که ۲۱۲ میلیون دلار ارز آوری برای کشور داشت. [۹]

نمودار ۸- بیشترین مقاصد صادراتی زعفران ۲۰۲۳

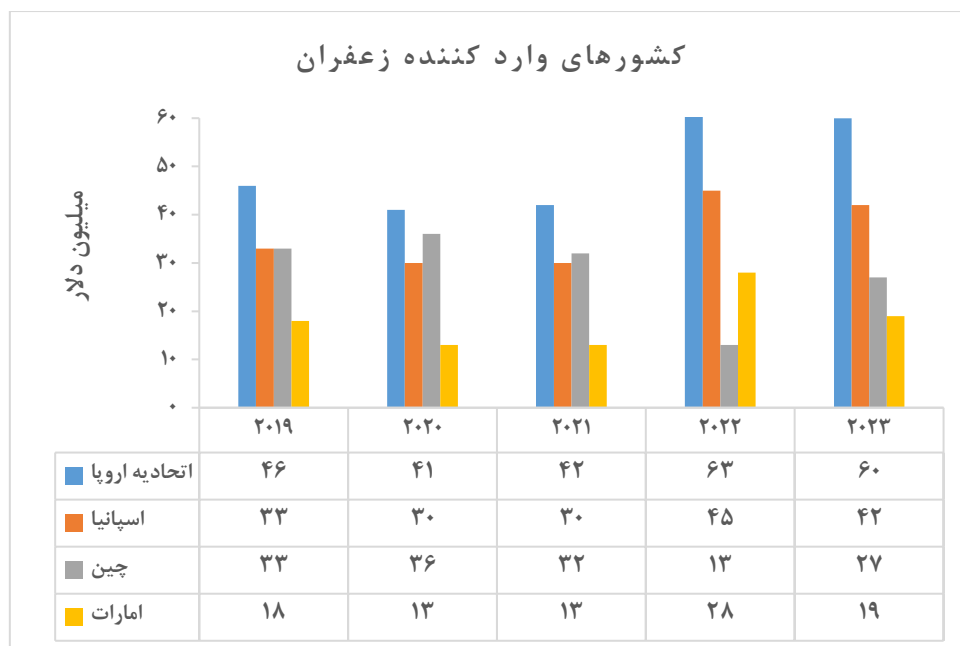
بزرگترین صادرکنندگان در سال ۲۰۲۲ ایران (۲۴۷ میلیون دلار)، اسپانیا (۵۱ میلیون دلار)، اتحادیه اروپا (۳۹ میلیون دلار) و امارات (۱۳ میلیون دلار) بودند.

در سال ۲۰۲۲ بزرگترین وارد کنندگان زعفران اتحادیه اروپا (۶۳ میلیون دلار)، اسپانیا (۴۵ میلیون دلار)، امارات (۲۸ میلیون دلار) و چین (۱۳ میلیون دلار) بودند. [۹]

نمودار ۹ - مقایسه کشورهای صادر کننده زعفران

Source: International Trade Center

نمودار ۱۰- مقایسه کشورهای وارد کننده زعفران

Source: International Trade Center

جمع بندی

بخش کشاورزی نقش مهمی در صادرات غیر نفتی و ارزآوری برای کشور دارد در سال‌های اخیر این ارزآوری با چالش‌ها و مشکلاتی همراه بوده است. در این تحلیل، بررسی تجارت محصولات کشاورزی نشان می‌دهد در بعضی سال‌ها میزان صادرات کشاورزی افزایش داشته در حالیکه ارزش صادرات محصولات کشاورزی بسیار کم و یا منفی بوده است، که نشان از افت قیمت واحد صادراتی دارد. به عبارتی منابع ارزشمند آب و خاک و انرژی با قیمت‌های رو به افول به فروش رسیده اند. به نظر می‌رسد با اصلاح تولید، استانداردها، ذائقه و سلايق کشورهای مقصد صادراتی و همچنین تدوین استانداردهای تولید، مطابق با استانداردهای بین‌المللی بخصوص استانداردهای مد نظر کشور مقصد (نظیر حد مجاز مصرف سم، آفت‌کش‌ها و غیره) و با شناخت درست بازارهای هدف، این امکان وجود دارد تا محصولات کشاورزی به قیمتی بالاتر در بازار کشورهای متمدن به فروش برسد.

بررسی صادرات زعفران در این تحلیل بیانگر کاهش صادرات در سال‌های اخیر است که به جایگاه ایران به عنوان بزرگترین تولیدکننده زعفران در جهان آسیب می‌رساند. بر این اساس پیشنهادهای زیر مطرح می‌شود:

- روش‌های نوین مانند کشت ابروپونیک (هوا کشت)، به دلیل کاهش مصرف آب و کنترل دقیق بر استفاده از منابع، بستر مناسبی برای تولید پایدار و کاهش آسیب‌های زیست محیطی فراهم می‌کند. این روش به دلیل کنترل دقیق شرایط محیطی، کاهش تاثیرات منفی خاک (زیرا پیاز زعفران در تماس با خاک نیست) و در نهایت برداشت آسان تر می‌تواند به حفظ کیفیت محصول کمک کند. گرچه برخی کارشناسان معتقد هستند در کشت به روش سنتی عطر و بوی زعفران و رنگ آن از کیفیت بهتری برخوردار است ولی از مهمترین مزیت‌های این روش کاهش هدر رفت آب است که با توجه به تنش آبی موجود در کشور برای مناطقی که با مشکل کم‌آبی مواجه هستند توصیه می‌شود.
- برداشت و جمع‌آوری محصول زعفران در کشور اگر به صورت کاملاً سنتی بدون استفاده از تجهیزات به روز و پیشرفته، جمع‌آوری شود، موجب افزایش ضایعات و افت کیفی محصول می‌شود. آموزش

کشاورزان در استفاده از روش‌های نوین کشت، می‌تواند به کاهش هزینه‌های تولید و افزایش بهره‌وری کمک کند.

- شناسایی مناطق مستعد برای افزایش میزان تولید زعفران، از نظر عوامل اقلیمی در کشور ضروری است تا با افزایش سطح زیر کشت، تولید این گیاه دارویی ارزشمند برای مصارف داخلی و صادراتی افزایش یابد.

- کاهش صادرات زعفران ناشی از محدودیت‌های ارزی و قاچاق در سال‌های اخیر و تمایل به عدم بازگشت ارز، سبب شده تا بخشی از فعالان این حوزه به سمت صادرات غیررسمی کشیده شوند. دولت می‌تواند با ارائه تسهیلات مالی، حمایت از تحقیق و توسعه، تسهیل فرآیندهای گمرکی، اصلاح قوانین و مقررات، نظارت و کنترل در مرزها از تولیدکنندگان و صادرکنندگان این محصول با ارزش حمایت کند و نقش زعفران را به عنوان یک محصول استراتژیک با توان صادراتی بالا در اقتصاد کشور و بازارهای نوظهور تقویت کند.

- برخی کشورها مانند اسپانیا و امارات مقادیر زیادی از زعفران ایران را به صورت فله خریداری و سپس با برند خود به کشورهای دیگر صادر می‌کنند. این نیز یکی از چالش‌های تجارت زعفران است که باید با محدود کردن صادرات زعفران به صورت فله آن را کنترل کرد. همچنین در زمینه بسته‌بندی مناسب برندسازی و بازاریابی زعفران سرمایه‌گذاری بیشتری انجام شود که بازارهای جهانی، محصول صادراتی ایران را با برند خود به سایر کشورها صادر نکنند تا نشان تجاری ایران محفوظ بماند.

زعفران تنها محصولی است که انحصار تولید و کیفیت بالای آن در دنیا در اختیار ایران قرار دارد. با این حال، بهره‌گیری از این مزیت نیازمند نوآوری و خلاقیت در مسیر توسعه صادرات و ایجاد شرایط مطلوب در زنجیره تولید است که جایگاه واقعی ایران در بازارهای جهانی حفظ شود.

- ۱- علیرضا کوچکی، پژوهش های زراعی زعفران در ایران: روند گذشته و نگاهی به آینده، نشریه زراعت و فناوری، جلد ۱
- ۲- مرکز آمار ایران، نتایج سرشماری کشاورزی ۱۴۰۳
- ۳- مرکز آمار ایران، نتایج طرح آمارگیری زراعت (محصولات سالانه ۱۴۰۰)
- 4-Abrishami, M.H. 2004. Saffron : from the past to the present. Encyclopedia of production, trade and use. Amirkabir Publishing Co. (In Persian with English summary)
- 5-AmiriAghdaie, S.F., and Roshan, J. 2015. Investigating effective factors on Iran's saffron exportation. International Review of Management and Business Research 4 (2) : 590-600
- 6- Filabi, A. 2012. New Technology in Saffron production, challenges and approaches. Sixth National Saffron Festival, Ghaen.
- 7-Ryan Raman, MS, RD.11 Impressive Health Benefits of Saffron- updated on Jun 3.2024
- 8- [https:// www.irica.ir](https://www.irica.ir)
- 9- <https://www.Intrancen.org>
- 10- <https://www.Statista.com>
- 11- <https://www.Wired.com/story the climate crisis is Threatening Spain's crop>

